

Lokodi Imre

KOLOZSVÁRI VADHERE

Aznap, amikor beköltözöm a zöld házba, hullát hoz a Szamos. Hozza könnyedén, ahogyan mondom, ahogyan részvétlenül és könnyel beszélnek a város külső fertályában, a vágóhíd környéki Nagyferiben, hogy a Herbák János (Renner & Co) mögött dobja fel a folyó, mint egy döglött kutyát, hadd lássák, mire képes, hadd szidják, mert becsülete úgy sincs; úgy van tartva, hogy a Szamos mocskos és gátlástalan, de hát Sárvári bácsi is mondja, hogy a folyó tele van szarva a Gyalui-havasoktól (víztározó) egészen Kolozsvárig, innen ne lásd, mit visz magával Dés felé. Korábban, mit korábban, egészen gyermekfejjel nem is bántott volna, ha tudom. Ha tudom, hogy a Szamos a szar miatt marad ki a mondókából: Tisza, Duna, Dráva, Száva, törjön el a láb szára. De nem, mégsem lehet igaz, hogy annyi folyót teleszarnak, mármint a Marost, az Oltot, a Nyárádot is beleértve, és ilyenformán ki tudja, hány víz marad ki a mondókából. Ha mégis, akkor elmondhatta volna Varga tanár úr, legalább azt követően szólhatott volna a teleszart vizekről, hogy apámmal egyszer, aztán többször is, elfújja az *Ott, ahol zúg az a négy folyót*, mint ahogy egyszer földrajzból, a Jugoszláviai Szocialista Szövetségi Köztársaságnál tartva, hitelesen elmondja Szarajevót. Sajnálom, hogy Varga tanár úr nem tarthatja szavát, pedig megígéri, amikor a világ országai fejezetből Ausztriánál tartunk, szólni fog a bécsi döntésről is, de nem, nem sokkal azután, hogy apámmal közös megegyezéssel áttérnek és sűrűn gyakorolják az Erkel Bánk bánjából vett *Arany mezők, ezüst folyókat*, elviszi egy gyors lejárású hasnyálmirigyrák, pedig apám időben szól neki, a tanár úr tehetségéhez semmi kétség nem fér, viszont nem jó, ha minden nótát felérhetetlen magasból kezd el, mert az előbb-utóbb kikezdi az ember hasi szerveit.

Megyek a Herbákhoz, mondom Sárvári bácsinak, megyek átvenni Szabad-keresztény Sándor bácsimtól a beígért viaszosvászon abroszt. Csak éppen át kell mennem a gyaloghídon, máris ott vagyok a szabad-keresztények gyülekezetének házában, az egykori Fecske utca (ma: Párizs) és a mai Kelet utca (Räsäritului) kereszteződésénél,

ahonnan a szélesebbik utca a Szénatér, vagyis a centrum (Széchenyi tér) felé vezet, a keskenyebbik a vasúti töltés alatt megy belemosni lábát a Szamosba.

Sárvári bácsi ott áll a macskakővel lerakott udvarán, jobban szemügyre véve bevillan, ilyen parasztembert sem láttam még, sötét vászonkötényt pláné nem férfiember elején. Vászonköténye négyzet alakú méretes zsebéből állandóan szedeget valamit, rakja egyik kezéből a másikba. Látom, szénamurvát szed, pontosabban csipeget, dörzsöli, morzsolja, illatos törek, otthon mifelénk parasztfül mögött lapul a szénamurva észrevétlen, lehet, az első nagy esőig, vagy a kalap karimáján. Hull lefelé a murva, szédülten, spirálosan hull lefelé, mint bozóttól tépett madártoll, értem, a törek a kocka macskakövek közötti szűk résbe szépen elvetődik, így kap fel Sárvári bácsi udvarán a vadhere, lilán, fehéren. Sárvári bácsi szaggatja le szálanként, állandóan a szájában forgatja, mondhatnám, feléli a vadherét. Bimbózik a szája, mondogatja Róza néni, eközben az öregasszony arca gyönyörűen meg tud sárgulni, ha akar. Akkor is megsárgul, amikor azt mondja, hogy Sárvári bácsi szája bimbózni szokott. Különös, sosem látott jelenség az öregasszony arcának színváltása, kifejezetten szép, amikor a halál fehér-közeli színéből hol enyhébb, hol erősebb sárgába vált, most már tudom, haladna a skálán szegény, ha tehetné, legalább az élhető rózsaszínig, csakhogy Róza néninél a beteges sárga szín az elérhető maximum. A mája, kérdezem odafigyelő részvétellel Sárvári bácsitól, azt mondja, nem, hanem agyalágyult, persze nem úgy érteve, ahogy én gondolom, hanem agyalágyulást kapott vagy harminc-negyven esztendeje, fiatalasszony korában. Aha, stroke, mondom, sztrók, mondja Sárvári bácsi, másodszor pedig süket ez az asszony, föld süket, dobant a macskakövön Sárvári bácsi, keceg a spicce, laza.

Annyi biztos, Róza nénit szép, kifejezetten szép asszonynak látom a berámázott képen, ami a zöld ház lezárt első szobájában függ, beköltözésem után reggelente valamiért az az első dolgom, hogy átlessek a fodrosan hímzett függönnyel takart ajtó üvegén. Róza néni ott van keretезve Sárvári bácsival, fiatal házások, alig kelnek ki a melegágyból, Róza néni kerek szemekkel, bizalommal néz a jövőbe, noha a fénykép fekete-fehér, a fényképész igyekszik rávinni némi pír Róza néni arcára, vagy lehet, ilyen lesz az magától, akár a Sárvári bácsié, pír tettenérés idején. Tekintetük nem révül és nem lazul, feszes,

mint a cimbalomhúr, aztán, mint minden elsőszobázó házaspár tekintete hosszú utak és látások megtétele után a szemközi befőttekbe ütközik, számban megsavanyodik a nyál, ha a nagy, soha fel nem bontott uborkás üveget látom, tetején bársonyos penésszel.

A tűzoltók dolga a hullát a vízből kiemelni, a rendőrök dolga pedig mondani a szájtátónak, közlekedni, közlekedni, nincs itt semmi látnivaló. A hír átjön hamar a Szamoson, hajdani cölöpökhöz köt ki a hullát hozó bádogcsónak, érzem a vadonatúj Biblia műanyagfedelének nyirkos hidegét, ahogy a hasamhoz nyomódik, amikor áthajolok a híd karfáján. Tedd a hasadhoz, húzd rá a blúzod, mondja Sándor bácsim, a szabad-keresztény prédikátor a Clujana cipőgyár előtti buszmegállóban, a Május 1 téren. Azt is mondja, ne feledd, vasárnap ebéd, aztán felszáll a tizenkilences trolira, ami csattogva elviszi a Román Operához, onnan gyalog indul fel a Tordai úton a fák hűvösében, az Observatórium felé tart, közbeajtva a zsidó temetőt. Valamiért gyakran betér a temetőbe, felkeresi bizonyos Hauer Móricz sírját, engem is elvisz a zsidóhoz, bár nem állítom, csak a szája gyors mozgásából sejtem, ilyenkor mond egy imát. Mi van, keresztény ember nem mondhat zsidóért? Abban nem vagyok biztos, hogy Sándor bácsi legalább olyan gyakran ellátogat Márton öccse sírjához, akit egy györgyfalvi bálon szűrnak szíven valami csíki telepések, ott temetik el a Házsongárdban, lehet, Sándor bácsi sem találná meg az öccse sírját. Ha kérdezem, másfelé tereli a szót, csak egyszer mond olyasmit, hogy Márton öccse sose fér a bőrében, lehet, a sírjából is egyszer kivettetik. Távoli rokonunk ez a Sándor bácsi, felekezetéből kiindulva mi egyszerűen szabad-kereszténysándorbácsizunk, akit még hírére való tekintettel elláthatnánk jó néhány kötőjellel, de most nem. A negyvenes évek derekán jön fel Kolozsvárra a távoli Sóvidékről, munkát, asszonyt kereső ácslegényként, asszonya nincs, sok hóstáti ház tetőzetét viszont megmutatja nekem, van, ahonnan kiköszönnek neki.

Szabad-keresztény Sándor bácsim előbb a botanikus kertbe visz, elmond ezt-azt a Jelenések Könyvéből, aztán megyünk Sárvári bácsihoz, hogy né, itt van ez a fiú, albérletet keres. Figyelem ezt a furcsa kolozsvári embert, egyik szemével mintha az eget nézné, srégen Kajántó fölötti égre tekintene, a másikat pedig a földre süti, mintha valami rég elveszett dolgot keresgélne. Nagypám-arca van, kétfelől mély árkokkal, két görbe árok szalad lefelé szimmetrikusan, tudom is

én, lámpacsó formát képezve, viszont a fény egyáltalán, esetleg nagy ritkán néz belé, mély és titokzatos árok valamennyi, mint otthon az Oláhok-patakja, ami azért Oláhok-patakja, mert a köhéri, nádasi, feljebb a görgényhodáki románok felől ereszkedik be felénk tört kifli alakban, van benne őzgida, fácán, kígyó, vadmacska, mindenikből látok ott magam is, sőt akasztott embert is találnak venyigére járó köszvényesi kosárkötő cigányok, mert azt mondják, az oláhok-pataki venyigének első osztályú mezeje van, már februárban lehet hurkozni.

Nyomás el innen, mondja a szőke milicista, tipikusan búzával érő mezőségi szőke fej, belső mezőségi milicista, plutonier, elképzelhetően mezőszilvási identitás, vagy éppenséggel mezőörményesi; na, erre mondják, hogy talált, mert volt egy mezőörményesi osztálytársam az ipari líceumban, az is ilyen szőke gyerek, szerszámlakatosnak tanult, nem őrmesternek. Maradjunk annyiban, hogy leginkább mezőörményesi arc ez a milicista, piros, érett arccal, a hivatalos kincstári pléhlemez alatt ott rejtőzik jó adag részvét, mezőségi paraszti részvét, annak ellenére, hogy mondja, nu mai stați, plecați de aici in pula meee, és mindenki megy a maga dolgára, viszem a viaszosvászon abroszt, fehér-piros kockásat, mert mégsem pakolhatok ki otthoni szalonnát és zakuszkát Róza néni ugyancsak hímezett abroszára, és természetesen viszem a Bibliát, amit mindjárt az ágyam alá csúsztatok, hogy fel tudjam mutatni kéznél levőségét, ha meg talál látogatni az én Szabadkeresztény Sándor bácsim. Mindenesetre megjegyzem magamnak a szőke milicistát, ha már azt mondják, ő itt a szektorista, mert ha ő, akkor a Postăvarului utcáért felel, értem is ő felel, elképzelhető, hogy egész Irisz-telepért ő felel, nekem pedig nincs flotánsom, hogy is mondjam, hatósági nyilvántartásom, s ahogy elnézem Sárvári bácsit, nem is lesz, úgyhogy mikor jön, el fogom mondani, vagyis előbb megkérdezem, hogy nem a mezőörményesi Togorean családból van-e, mert kiköpésig hasonlít a szerszámlakatos fiúra, fix; lám, ha hegy heggyel nem is. És nem fogom elhallgatni azt a veszélyes, majdnem hajtűkanyart sem ott Mezőörményesen innen, ahonnan már lejtünk Mócs felé, ott van ugyanis az a két egymásba csúszott domb, ahol valamiért mindig rengeteg kutyát látunk, népes falkaszámra, mintha itt adna találkát egymásnak a Mezőség összes ebje, itt marják egymást és üzekednek. A múltkor is, amikor a csíki busszal Kolozsvár felé tartunk, látom, hogy az asszonyok eltakarják a szemüket, mert Bérczi

bácsi, a buszvezető hangosan mondja, aki nem látott eddig, az megnézheti most, hogy néz ki egy kutyabasztató. Ez Bérczi bácsi, a buszsofőr, aki mindig vaskosan beszél, mindig vele utazok, úgy látszik, az ő rutája ez az út, mármint Csikszereda–Kolozsvár, és annak ellenére, hogy a kursza rapid járat, megáll a faragói eltérőnél, a pusztakamarási ösvényeknél, nyújtod az öt lejt, elszalad veled a szamosfalvi laktanyáig, hogy beadd a portára az öcsédnek szánt csomagot, készségesen megmondja a fiatalasszonynak, aki a kutyabasztatónál egyáltalán nem takarja el a szemét, mert talán valamiért nem ott jár az esze, hogy az onkológiának kábé a botanikus kert környékén kell lennie. Itt az ég elsűrűköl, fejszorítóan összeszűkül, szorító abroncsot húz az ember fejére, poros, szivárványos nagyvárosi lég mutatkozik a mócsi lejtőn befelé haladva a szamosújvári nagy útkereszteződésig, a távolban sárga toronydaruk forognak, építik a CUG-ot (Combinatul Utilaj Greu), másként szólva a nehéz gépgyári kombinátot, ahol majd dolgozni fogok, *elintézésesen* dolgozni, mert estizó egyetemistának kötelezően dolgoznia kell, különben is, mit mondok, ha jön a szektorista. Szóval ott az iparközpont Szamosfalva déli lapályában, ahol a kombinát a kazángyárral osztozkodik, ahol elsők között megismerem a kalotaszentkirályi Kiss B. Attilát, a majdani operaénekest, aki ebben az időben kazánokat döngtet nagy pörölyökkel, akihez rendszeresen átjárok dumálni, mert a szocialista megértésnek köszönhetően átjárás van, talán abból kifolyólag is átjárás van, hogy csak a kazángyárnak van kioszkja, ahol munkásosztályt nem éheztetünk jegyében hideg felvágottat csomagol egy rossz arcú nénike, mellette egy elfogadhatóbb telt asszonyka, akinek az a dolga, hogy jól megjegyezze az arcomat, kidobjon a sorból, aki aznap másodszor állok sorba hideg felvágottért.

A kazán, mint elsőosztályú rejtkehely, hiába visszhangzik, arra a nyelvre ott valahogy és megnyugtatóan senki sem kíváncsi, de ha mégis, a majdani operaénekes kapja a pörölyt, megnézi a kazán oldalát, és retteneteset odabasz.

Sárvári bácsi szóról szóra elkiabálja Róza néninek, nem igaz, csak rémhír volt, hogy valamelyik Gálfi ment bele a Szamosba a Pata utcából, hátizsákkal a hátán kővel megrakva, mert nem, hála a jó istennek, nem. Furcsa is lenne Sárvári bácsi szerint, hogy hóstáti ember hátizsákkal a hátán kővel megrakva belesétáljon a Szamosba, ilyent még nem hallott bő hetven éve alatt, hogy valaki csak úgy, teszem

azt, a Rébák kertnél lemenjen az iszapon, mert a lómosónál enyhén lejt, hajdanán oda járnak a györgyfalvi legények lovat fűroszteni, oda járnak szapulni a györgyfalvi menyecskék fehér pendelyben, kínálkoznak, ha nem is akarnak kínálkozni, mutogatják a gyönyörű farukat, ha nem is akarják mutogatni, miközben a keblük a víz fölött, mint kajántói református harangláb harangja nagy időkor bolondítón harangoz, meséli Sárvári bácsi a hajdani időket. Olyanok azok a menyecskék, mint a tűz, lehet, hogy a szerelemtől égnek, de sokkal valószínűbb, hogy inkább a sok bezabált csípős hagymától lobog az arcuk, mert vízre jövet előtt a györgyfalvi férfiak jól megetetik asszonyaikat csípős hagymával, számítóan ilyen alkalmakra tartogatott tordaszentlászlói hagymával, hogy inkább a szemük szökjön ki szegény menyecskéknek, mintsem pillantást is vessenek ránk, hóstáti legényekre, folytatja Sárvári bácsi ezen mód, hogy csókolózásra büdös szájjal már ne is gondoljanak, meséli Sárvári bácsi, szájában természetesen lila vadherével. Róza néni csak nézi, mit beszél az ember, csak sejtései vannak arról, mit beszél, mert enyhén vált az arca, haladni kezd a pozitív színmező felé, aztán lestagnál, lassan visszanyeri eredeti színét, csak nézi az embert, mármint Sárvári bácsit, lesi a szájmozgását, abból olvassa ki, hogy régi bolondságokról beszél. Akkor nem olvas a szájamról, tájékoztat Vári bácsi, amikor baj van, rögtön megérti, hogy nehéz idők előtt állunk, mert Opra János barátom a Pata utcából elkezd, felakasztja magát, amikor a kertje fejében cövekeket vernek le valami szóotalan idegenek, de mindjárt látszik, hogy állami építővállalattól vezényelik ki őket, ekkor Opra Jancsi veszi az istrángot s elmegy a filagóriába, hogy ott lógjon a kötélén, s rúgjon egyet, végeredményben utolsó a cövekes ember felé, aki félretéve szégyent, egy kicsit a hatalmi ember pajzsával elé merjen kéreznedni kúti ivóvízért.

Róza néni minden vasárnapon fekete-fehér babos kendőt köt, a fehér pöttyök egyre kisebbek lesznek, az ő korában szinte minden feketébe olvad. Annyi biztos, Opra János tragikus végzete után hangyaboly lesz Hóstát, Sárvári Ilus azóta naponta többször is eljön nagyapjához, átszaladtam, tata, mondja Sárvári Ilus, előbb kifordított fejjel benéz a zöld házba, ha látja, hogy nyitva az ajtó, aztán néz be a filagóriába, fel is néz, ha már ott van az odor.

A szénás odor. Hej.

A szénás odor. Sej.

Attól függ, ki, milyen szemszögből nézi...

Ha Róza néni odafigyel, márpedig oda, látja a létra második fokára lépő Ilus leányunokát, megint csak vált az arca, azt mondanám, féltő izgalom színe felé vált, pedig Iluska csak a második létrafokon áll, és ahhoz nem elég egy stroke, nem elég az elmúlt fél évszázad, semmi se elég, hogy kimenjen Róza néni fejéből a maga leánykora, amikor ő is a létra második fokán áll, Sárvári bácsi viszont a létra legfelsőbb fokán, hónalja alatt ölnyi culával, így mondja Sárvári bácsi, ölnyi culával, vagyis levetett prémes posztóujjassal, lópokróccal és likas zabostarisznyával, amikor arról beszél nekem, hogyan mennek fel az odorba fiatalon, olyan fiatalon, mint amilyenek mi vagyunk, mármint Ilus és én. Akkor még Sárvári bácsi nem néz kétfelé, nagyon is fix pontra koncentrálna, ahogyan a zöld ház első szobájának ráámájában néz előre, nézi a szemben levő szekrény tetejére felrakott befőtteket, savanyú uborkát bársonyos penésszel, és, mondom, tisztán látni, hogy Róza néni szeme süt a szerelemtől, süt a Sárvári bácsié is a Széchenyi téri Joánovics-féle műteremben. Csak később verik kétfelé Sárvári bácsi tekintetét valami gaz oláh cigányok. Sárvári bácsit elkísérik a mócsi lóvásárból, valahol a Kajántó-pataka cúgos mélyedésébe rántják, előbb szétverik a tekintetét, hogy ne lásson, majd levágják a nyakába akasztott pénzes zacskót, s úgy vérben hagyják ott Sárvári bácsit azok az akasztani való zsványok. Mondom, a kép rég megvan, ott a zöld házban, ráámában, ezek után Sárvári bácsinak nem kell mindkét szemével a fotografáló készülékbe néznie, sőt az odorba sem kell felmásznia a culákkal minden második létrafokot kihagyva, mert ott a zöld ház, a zöld ház első szobája, vagy a zöld ház második szobája, vagy a kamra, a padlásfeljáró, de inkább az első ház, benne a ma is álló, piros rózsás takaróval leterített, ugyancsak zöldre festett ikerágy, amin. Ami fölött, azt gondolnám, hogy ők, mármint Sárvári bácsi és Róza néni teljesen közömbösek, de nem: érzem, tudom, hogy nem közömbösek.

Ha Sárvári bácsi odafigyel, márpedig odafigyel, látja a létra második fokára lépő Ilus unokát, Sárvári bácsi támasztja a szemével, taszítaná a leányt felfelé, a harmadik, negyedik létrafokra, vagy annál feljebb is, mert látja Sárvári bácsi, hogy ott vagyok, és *nem csak ott vagyok*, hanem

elég jól vagyok ott, mert nézek felfelé az odorba, ahol a levetett culáknak kell lenniük. Úgy nézek fel az odorba, ahogy nézni kell valamirevaló férfinak, mert ha nézi Ilus unokáját, akkor a másik szemével engem néz, látja, hogy a *látásunk* még nem elég, a szituáció még nem ment el megengedett határáig, vagyis az ötödik, hatodik létrafokig, mert tele vagyok vággyal, szerelemmel, küldi hát feljebb Iluskát, megvannak-e még a culák, kérdezi, megvannak, mondja Iluska, akkor jó, mondja Sárvári bácsi, csak eddig küldtelek, édesem, mondja Sárvári bácsi, csak addig meneszti felfelé Iluskát, hogy benézhessek a leány fersingje alá, mint ahogyan ő belesett Róza néni fersingje alá, ami ma nem is fersing valójában, csak egy Lee márkájú farmerszoknya, mert nincs alattvaló alsószoknya, csak apró piros pettyes bugyi van. Elég, elég, mondja Vári bácsi, szállj le, Ilusom, szállj le, édesem, a beavatással meg is volnánk, mondja Sárvári bácsi. Róza néni nincs sehol, elsárgult a helyéről, készen van a leány, mondja Sárvári bácsi, kifejezetten nekem mondja, hogy készen van, készen van, ismétlem meg az öreget, ami alatt azt értjük, jól értjük, hogy Iluska kész elindulni az odorba, nyakába tekert piros gyöngsorrall. A forma, a forma, hangoztatja Sárvári bácsi, nem értem, mit mond, legalábbis úgy teszek, mint aki még nem érti, s valahogy halogatná a megértést, mert mindent nem érthet, ha pedig mégis, akkor röstelli a dolgot, mert vannak dolgok, amit mohón kapva illik röstellini.

Mohón kapom meg Sárvári Ilust, mohón kapom meg Kolozsvárt.

Róza néni ül a kispadon, verőfényben néz a semmibe, pedig a stroke-ra való tekintettel nem kellene sokat verőfényben ülnie, vagy nem tudom, mit mondjak, aztán azon kapom az öregasszonyt és azon kapom magam is, hogy nem is a semmibe néz, hanem engem néz, röstellem magam, hogy engem *lát*, úgy érzem, mintha átvilágítana a verőfény, pedig nem jó átlátszónak lenni egészen. Sárvári bácsi leszakít egy fehér vadherét, számba szúrja a virágot, azt mondja, szól Andris fiának, ha minden igaz, háznál, készen van a vej, aki ért a lóhoz, beakasztja a kerülőt, felkantároz, és tudja mi az, ha azt mondják, hogy rókanca, tudja merre a csá, és tudja, merre a hók, tudja, merre a Szénatér. Igaz, egyelőre nem taszítja le a ganéjt, csak enni dob Szekfünek, a galíciai kajla szarvú tehénnek, és mindig felnéz az odorba. Másként szólva, készen van, majdnem készen van, így, egészen tömören, nem mellékesen hagyja a széltől a tornácfájáról lesodorni a

tudományos szocializmusból írt egyetemi jegyzetét, amit Róza néni összeszed, másnap zöldségmagot szór rá, kiteszi a verőfényre száradni, mire az estiző észbe kap, a nap alaposan megszívja a tudományos szocializmust, pontosabban kiszívja a tudományos szocializmus lényegét, mert a fiú azzal van elfoglalva, hogy Róza néni nem csak lát, hanem látását áttételbe helyezi, vagyis hall, nagyjából újraéli fiatal életét a kolozsvári Postávarului utcában.

Szól Valean műszakvezető, ne izgassam magam, lesz gondja, ezután ő kezeli a jelenléti lapomat, mert mibe kerül neki az én lapomat is belenyomni a pecsételőbe, mert ő már reggel fél hatkor bent van a hálában, különben rendes ember ez a Valean, valahonnan az Érchegy-ségből költözik be a Monostorra a hetvenes évek elején, három szoba, összkomfort, 5-ös kategóriás szakmunkás, roppant piros arcú ember, 1 liter köményes, öt darab ropogóscsípős paprika a napi adagia, rendszerint a vetkőzőnek betudott bádogszekrényben kapjuk be a magunkét, mustáros pohárból egymás után iszunk, se román, se magyar száj után nem mosunk poharat, ez így tiszta, csak az van kinézve egy kicsit a csoportból, aki valamilyen indokból nem akar pótolni. Egy ilyen fiú van, vékony, magas, beteges, erősen sápadt arcú Attila, tősgyökeres kolozsvári fiú a Donát negyedből, feltűnően fiatalon három gyermek apja, *ez a csel*, mondja, felmentve a katonakötelesség alól, semmilyen szektának nem tagja, mindösszesen ő a Valean munkacsoport egyetlen bozgora, Átilá. Vincze mérnök előtt is így van szólítva rendesen, ilyenkor a mérnök nikotin-sárga bajuszába harap, elvörösödik, a golyóstollával harmadszorra találja el köpenyének mellzsebét, én ezt szépen megúszom, csak ritkán mondják nekem, hogy szekuj, viszont mint az ozoszep, kifejezett barátsággal van mondva.

A hálában a nagy gilotin köré szerveződő munkacsoportban mindösszesen nekem van kék köpenyem, nem baj, mondja Valean, majd leszakad. A feldarabolt vaslemezek sarkába én ütöm be a megrendelési számokat (nr. comandă), vagy éppen ülök a butonnál, a vezérlőnél vagyis, amikor intik, hogy mehet, megnyomom a gombokat, a gilotin kése óriási erővel és robajjal levágja a táblákat, a monstrum mögött mindannyiszor óriási por száll fel, általában délelőtti 11 órára beszalad az elektromos hordáruautó, meg hozzák az üveges tejet, csak ritkábban tasakban. Nekidőlünk a meszelt oszlopnak, isszuk a tejet, fejünk fölött kék zsírkrétával felírva, sugi pula PCR. Valean vállára veszi a vékony

Attilát, aki könyökével súrolja a zsírkrétát, ami nem akar az oszloptól megválni, csak úgy, ha a beteges arcú fiú egészséges magyar köpettel lazítja. A többi ábra, a hatalmas, ugyancsak jól tapadó zsírkrétával rajzolt, Ceaușescu többszöri látogatását túlélő péniszek és vaginák természetesen érintetlenül maradnak, mert mi vagyok én, mondja Attila, hozzáteszi, jöjjön, törölje le Párdi György (a CUG vezérigazgatója).

Ülök Sárvári bácsi nyári-téli filagóriájának eresze alatt, előttem vízfüggöny, esik az eső, megszórja a kertet, hullámokban jönnek jó adag öntözők, mindegyre végigseper a Postávarul utcában, általában a Szentgyörgy-hegy felől közelít a nagy idő, továbbmenve megveri jól Töközét, Györgyfalvát, mind megveri a hóstátokat, aztán a Borháncsnál feladja, látszik jól a Feleki-kaptató. Az eső itt hagyja nekünk az ázott falakat, a méregzöld korlátot, a zöld házat, mert amit megver, az mind méregzöld, aztán veri a nap tovább, szárad. Róza néni ül az almazöld kanapén, Sárvári bácsi pihen az almazöld heverőn, nyitva a zöld ajtóm, szellőzik a szobám, benne a nagy méregzöld asztal, a kétszemélyes dívány, az almazöld ruhásszekrény, a Vesta-kályha, a rózsás zöld ivóvizet vödör, a zöld bádoggal meregető, a nagy méregzöld zománcos lavór, a zöld keretű békebeli ovális tükör, kis szekrénykével, fiókja tele ősdi (szegfűszeg, fahéj) szaggal és régi-régi fényképekkel, egyszer ráveszem magam, továbbnézem azt a folyamatot, amit Sárvári bácsi és Róza néni az első szobában prezentál. Ott van a falon az aradi tizenhárom ugyancsak zöld rámában, a zöld tornácon szellőzik a hófehér lepedőm, Róza néni a zöld tokú ablakon keresztül kiteríti tekintetét az én lepedőmre, látja, amit lát az ő gézfüggönyén keresztül. Mondjam úgy, ott van az is, amit belelát, amit Ilus a kúton kimos belőle, vagy kiveszi az Albalux mosógép, aztán kiteríti, hadd folyjon le a vize, a *súly*a folyjon le, a lé, amikor Andris bácsiék nincsenek otthon, a Rác-kertben vannak, guggolnak a zöldegesben. Hozza Ilus a lepedőmet zöld kockás rafiában, terít, Róza néni látja az udvar közepén megálló vizet, amibe ő már alig húszévesen belelépik, mielőtt elindulna a létra második fokától felfelé, Sárvári bácsi után. Kétségtelen, erősen meglepődöm, amikor Ilus nem az én egyszemélyes lepedőmet hozza el száradni, hanem hozza a hajdani otthoni kétszemélyes kendervászon lepedőt, hozza a zöld kockás rafiában teljesen szárazon, ami a díványt egészében lefedi, és nem okvetlen kell duplán, úgy egyszemélyesre

hajtani, mert mi már korábban elszámolunk százig, aki bújt, bújt, aki nem, nem, bújjon a medve bőrébe, megyek.

Jön Róza néni, mert küldi Vári bácsi, megverni az ablakot, keljek, mert délután háromra fúj a Dermata, nekem pedig ötre egyetemre kell menni a Malomárok utcába, azelőtt egy kávé a sarkon, ahol elfordulunk a Sétatér felé, vagy inkább befordulunk a Szamos felé, az Állami Magyar Színház irányába, ahol földiekkel futok össze váratlanul, jönnek a jobbágytelki népi együttesel, ott vannak a zöld mellényes férfiak, a zöld szoknyás, fehér kötényes asszonyok, kendőjükkel mintha hóstáti asszonyok lennének, a fejkendő megtúrve a kontyokon, de csak a kendőjükkel mintha, a férfiak csapott tetejű, vastagon font szalmakalapokkal. Elhozzák Kolozsvárra a jobbágytelki táncos aratókalákát, ott leszünk ma este mi is, mondom a jobbágytelkieknek, TCM-ből meghallgatok egy előadást, irány a Széchenyi téri megálló, látok a kirakatban napszitta magyar könyvet, Markó Béla *Lepkecsontvázát*, alkonyodik, legalábbis széles árnyékot vet a Republica mozi, mennek hazafelé a hóstáti kofák, bezár Ghițulescu néni, aki hatalmasan szép, kerek káposztás-palacsintákat ad mindösszesen kettő és fél lejért, és beszalad a 49-es busz, a hatodik megálló az enyém, a Nádas hidján túl, tulajdonképpen ott nyílik ki az Irisz telep, a nagy önkiszolgálónál, és még nem látni sehol egy toronydarut, erre még nem látni.

Pompás magyarok, mondják a kolozsváriak az Állami Magyar Színház előcsarnokában, visszafogottan mutogatnak, pompás magyarok a földszinten és az emeleten, kézcsoók jár Bisztray Máriának Balla Anti bácsitól, az elnök úrtól, aki a jobbágytelkieket szervezi, fut, lőt, telefonál, mondják, feléleszti a holtakat, ezért nem lesz téesz a faluban, a hatalom valamiért hagyja, elnézi, hogy Kolozsvárra jöjjenek, mert talán a hatalom kompenzál, felejtet, amiért Bukarestben megmérgezik a fél jobbágytelki együttest, szálanként hordják a Floreasca kórházba, ahol megmondják nekik, semmi baj, szándékosságról szó sincs, senki sem fog belehalni, közönséges ételmérgezésről nincs is miért beszélni, megértettük?

Szervusz öcsém, int felém Balla Antal bácsi, rendesen öcsémez valamiért, ki van kelve a képéből, hogyne lenne, képzeld, mondja, valakiket zseníroz a jelenlétünk, azt mondják, no de mit keres egy vidéki amatőr táncsoport a kolozsvári színház nagytermében, a kutyaúristenit, taszítja tarkójára kalapját Balla Antal bácsi, és szoká-

sosan csípőre teszi a kezét, miközben int a fejével, merre nézzek, arra nézek, né, a gyönyörűséges B. Krisztinka, az én jobbágytelki Krisztinkám, a felszegről. A leány elpirul, nem értem, miért pirul el, alig vékony köszönésfele hagyja el a száját, mert választóvonal van köztünk, mesterséges választóvonal, mesélem is Ilusnak, hogy a szégyen majdnem megesz a lány mellett Kisboldogasszony napján, Jobbágytelke búcsúján, nem is megyek oda, ha tudom, hogy fel leszek állítva eréllyel a húsleves mellől, a sült kakascomb mellől, mert mondja egyszer B. néni, szent isten, jön a plébános úr hozzánk, de mit keres a drága plébános úr nálunk Kisboldogasszony napján, a plébános úr mondja, a fiatalúr előttem távozik, ha nem, meg leszek a pálcával szabva, ó, Kisboldogasszony búcsú, muszáj mennem, mondom, menj, szól Krisztinka. Plébános nagybácsim előtt vonulok ki leforrázva a B. portáról, na így na, mondja Gáspár nagybácsim, tudod-e, hogy ez a család ellenem tanúskodik, nem tudom, mondom, hát akkor meséli esperes-plébános nagybácsim, hogy *ezek* az ő kifejezett kérése ellenére sem vonják vissza a vádjukat, máig nem kérnek bocsánatot, amiért állítják, hogy a plébános a szövetkezesítésből magánüzletet csinál, a jobbágytelki szalmakalap és egyéb népi szalmaáru bevételét gazdagon lefölozi, úgyhogy jöhet érte a fekete kocsi, ügyészség, hamis tanúzás az ötvenes évek programjai szerint, nagybácsimat bekasztlizzák görögkatolikus, református, evangélista főpapok mellé, Márton Áronnal egy folyosón futólag találkozik, Kovács György író rátesz több lapáttal nagybácsimra, cikksorozatban kampányol a plébános ellen, a helyi lapban irredenta, burzsoá klerikusnak minősíti nagybácsimat, aki a tömlöcbe menet üzeni haza, sebjaj, tudja, mi fán terem a román tömlöc, a dél-erdélyi Balázsfalváról, Túrból cipelik el a királyi Románia emberei a váddal, hogy levágja a román fecsorok kieresztett ingét, leparancsolja róluk a gyűszűt, mert ti magyarok vagytok, mondja nekik a túri plébános, vagy akkor még káplán, a Vörös Hadsereg szabadítja ki nagybácsimat a nagyenyedi börtönből teljesen lepusztulva.

Mindezekből keveset ért Ilusom, bosszantóan nem nagyon érdeklí, mondhatom, egyáltalán nem érdeklí. Aznap késő este a Nádas hidjától hazafelé sétálva hűségemről faggat, mire én kikelt képpel szembefordulok vele: hol, mikor ígértem neked hűséget, szép Ilus, de valójában értem, ő készpénznek vesz engem, merthogy mos ágyneműt, takarít a zöld házban, kiüríti az ágyam alá csúsztatott hamuzót, lefújja a

Bibliára hullt hamukat, sőt arra is gondol, hogy házilag köpült vajjat hoz kantában, száraz kolbászt, mert az sem lehet, hogy feszt paszulyos konzerven éljek, mert kivette az asztalon hagyott receptből, hogy gyomorfekélyem van, nem beszélve arról, hogy a Irisz-telep nagy alimentárájának paszulykonzerves készletét én élem fel. Attól tart Ilusom, hogy ragadványnevem lesz, még mielőtt végképp berendezkednék a Postávarului utcában, vagy ha nem is ott, valahol a környéken, mert itt így megy, egy rossz pillanat, az ember ragadványnévvel lesz ellátva, a Szamos sem mossa le az emberről. Hetedíziglen sem lesz felejtve az ember csúfneve a hóstátokon, mint ahogyan vannak a kovácsék, vagyis Kovács Patkó Jánosék, oda jár Sárvári bácsi lovát vasaltatni, de mi van, ha valakiből geci lesz, mint ahogy Kiss Mihályból Kis Geci Mínya lesz a Kis-Szamoson túl, s talán Kis Geciék már egyáltalán nem bánják, ha a buldózer vet véget a sok kicsi gecizésnek. Ilus pityereg, állítja, hogy egyebet is mondhatna, de csak annyit mond, tisztában van vele, hogy tetszik nekem a parkon túli lány, a duci csaj, nevén Szép Koszorús Lídia, aki egy vörös hajú lánnyal jár, és mindig átnéznek a léckerítésen, amikor én a kertben öntözök, mindig átnéznek, vagy belesnek a kerítés résein és én spriccelek feléjük. Nem is jön el hozzám, fenyeget, addig nem jön, amíg szint nem vallok, na jó, mondom, derekát roppanásig megszorítom, szól, hogy ne, mert *előtte* áll, nyállal a hasa alja, hull a fenyő, mondja Sárvári Ilus, a harmat hull, fenyőtűvel, helyeshítek, erősen nedves, sikamlós és ragacsos a kolozsvári macskaméz, a szögesdróton szűrt fényben kolozsvári piros babos bugyi, Hóstát sötét egén fehér alapon piros teleholdak, piros holdak nőnek, testesednek a káposztákkal, szemben a Róza néni fején zsugorodó fehér pöttyökkel. Sárvári bácsiék filagóriájában késő esti imbolygó gyertyafény *kormoz*, Róza néni az ágya szélén ül, átlátok a gézen, talán kiegészített a villanykörte, holnap újat csavarunk a foglalóba, nagyon tetszik nekem ez a szó: foglaló, valamiért nagyon tetszik nekem. Az öreg Vestán vizet melegítek, beleülök a sötétbe, ó, kétszemélyes vászonlepedő, kell-e nekem kétszemélyes, amikor magamat jó időre egyszemélyesre tervezem, kell-e nekem dohos széna odor, egyáltalán kell-e nekem Sárvári-kert, öntözőslag, kell-e nekem Hóstát, Szabad-keresztény Sándor bácsi, így, kötőjellel, na jó, majd eldöntöm, hogy kell-e, viszont kétségtelen, Ilus vonzóan szép leány, Balla Anti bácsi azt mondja, jól van öcsém, csettint és vág a szemével, jól fest Ilusom a világoskék

alapon fehér pöttyös blúzában, réklinek mondják erretájt, nyakán ötször-hatszor körbetekert vérpiros korall gyönggyel. Ilus alig észrevehetően kancsalít, úgy, hogy tekintetével engem gyöngéden vagy brutálisan, harapófogószerűen összezár. Attól függ.

A padlásfeljáró legfelső fokán berendezett, rejtett szárítóban fogok teríteni másnap, miután alsóneműt mosok, gondolom a lavórban ülve, lábbal kint, van, amikor a lavórban dőlnek el a következő dolgok, mert a lavór mindentől független és befolyásolhatatlan spácium.

Aznap éjjel rettenetes álom gyötör, Gáspár plébános nagybácsimat műti vastagbéllel Emilian Bancu professzor a marosvásárhelyi sebészeti klinikán, üzenik a klinikáról, nincs vér, mi üzenjük, lesz vér, ökölbe szorított kezekkel dagasztjuk a vénánkat, hadd gyűljön.

Nem a villanykörte ég ki Sárvári bácsiék filagóriájában, hanem virrasztanak, Dégi Károly, a Sárvári család jó barátjának harmadszorra sikerült hurokban végeznie. Azon kapják, hogy egy elmozdított cserép résén mozdulatlan halszemekkel nézi a kert végében álló kopott-sárga buldózert. Róza néni: adj, Uram, örök nyugodalmat Karcsikának, így mondja, hogy Karcsikának, akiről úgy látom, amikor a Vári portán jár, hogy van már hatvanöt, nem baj, akkor is Karcsikázzák, mert örökifjú, mondja Vári bácsi, nem mellékesen nagy pinapecér, de most ne mondjak ilyent, mert ilyenkor nem illik olyasmit mondani, ugye hogy nem illik, mondja Sárvári bácsi, hozzáteszi a kötelezőt, „nyugodjál békében, Karcsika”.

Hajtunk a Széchenyi téri piacra egy-egy vesszőkosár fejes salátával, zöldhagymával, sóskával, előtte jól megöntözöm, Sárvári bácsinál a gyeplő, nálam a korbács, Sári viszont nem nézné jó szemmel, ha rácsapnék, minek rácsapni, Sári tartja a megszokott tempót, feltartja a fejét, mint egy büszke ló, de nem biztos, hogy büszke ló, mert látok sok gebét, mind feltartja a fejét, holott a gebék nem lehetnek büszkék, ha a tarisznyát fel lehet akasztani a csípőjükre, vagy ha a szügyük rönkkel lett üttetve a Gyalui-havasokban. Sári más, a lehajtott gebékkel és az én nagyapám félszemű Lacijával szemben egy pocitázott ló, talán ilyen egy nagyvárosi ló, és ilyen egy nagyvárosi korbács, síkosra csiszolt bodzafanyéllal, sudarán hármás rézkarikával, a piros bojtra magyarpalatkai cigányzenész vet szemet, pont egy ilyen bojt hiányzik a hegedűje tokjáról, vigyed, mondja Sárvári bácsi, lesz érte egy nóta, igéri a cigány, viszi a bojtot magával.

Férfiember szeme szépasszonyon és a ló lábán, mondja Sárvári bácsi, úgyhogy értenem kell a szóból, visszafelé jövet a szemem és a ló lába, először is nem kalukban hajtok, vigyáznom kell, Sári ne lépjen a rácsos csatornafödésekre, mert az öntvény pillanatok alatt lekapja a patkót, ilyesmire nagyapám is mindig figyelmeztet, amikor áthajtunk a strekken, a Parajd–Marosvásárhely között közlekedő vicinális strekkjén, ahol mi korábban aprópénzt helyezünk a sínre, a félnyolcas teher alá, többnyire öt- és tizenöt banist, hogy legyen idióta plattynk, amivel körmünk alól a feketét iskolába menet kipiszkáljuk. Vasárnap reggel, van kinek köszönni, szervusz, János, szervusz Dénes, neața buna domnu Grigoriu, sărut mâna doamna Cosma, köszöntget szerre Sárvári bácsi, szúrja a szemem a szembejövő lószőr, mert hajtunk, mint a szélvész, Sárvári bácsi lazára engedi a gyeplőt, a Sári vérszemre kap, szikrázik a patkó a Szénatér macskakövein, már ott vannak a kofák a Széchenyi téren, Sári lócitromoz a kolozsvári verebeknek. Visszafelé simán hajtok, szépen rakja lábát Sári, számban fehér vadherét forgatok, kisujjamba beszorul a korbács rézkarikája, nem akar kijönni, pedig sokszor meghagyja Sárvári bácsi, korbácsot Sárinak ne mutogassak.

Noteszt forgatok, benne régi feljegyzésem. „Azt mondja Sárvári bácsi, hóstáti gazdám, most már ne csak öntözzek a kertben, hajtsam vissza a lovát a Széchenyi térről (piac). Ha megteszem, nem számítja fel nekem a kvártélyt, meg aztán úgy látja, értek a lóhoz.

Kérdezi, mit nézek feszt rajta.

Az arcát, mondom, Sárvári bácsi arcát nézem.

Hóstáti szállasadómnak tisztára nagyapám-arca van, bár, igaz, Sárvári bácsinak akkor kezd nagyapám-arca lenni, amikor utóbbinak már nincs arca, mert leverik a távolabbi Nyárád mentén.

Ebből baj lesz, Sárvári bácsi, mondom.

Baj lesz, fiam, mondja, simít magán, és köp egyet a Tóközön ágaskodó toronydaru felé. Kúkba köp, ahogy mondják felénk.

Meg van cseszve, mondja később Sárvári bácsi, és tényleg meg, mondom, mert üzeni Lídia, a szép hóstáti lány a negyedik szomszédból (Dermatán innen, a Szamos partról), úgy gondolja, lószagú szolgál nála nem jöhet számításba, ne mind integessek neki meglett murkokkal (sárgarépa), főleg ne spricceljem a járdát a Sárvári-kertről leválasztó léckerítést, mint aki nem tudja, hogy meddig...”